EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

24. mai 2011 *

Kohtuasjas C-61/08,

mille ese on EÜ artikli 226 alusel 13. veebruaril 2008 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

**Euroopa Komisjon,** esindajad: G. Zavvos ja H. Støvlbæk, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

hageja,

keda toetab:

**Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik**, esindaja: S. Ossowski,

menetlusse astuja,

* Kohtumenetluse keel: kreeka.

*versus*

**Kreeka Vabariik,** esindajad: V. Christianos ning E.-M. Mamouna ja A. Samoni-Rantou, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis,

kostja,

keda toetavad:

**Tšehhi Vabariik,** esindaja: M. Smolek,

**Prantsuse Vabariik,** esindajad: G. de Bergues ja B. Messmer,

**Leedu Vabariik,** esindajad: D. Kriaučiūnas ja E. Matulionytė,

**Sloveenia Vabariik,** esindajad: V. Klemenc ja Ž. Cilenšek Bončina,

**Slovaki Vabariik,** esindajad: J. Čorba ja B. Ricziová,

menetlusse astujad,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president V. Skouris, kodade esimehed A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (ettekandja) ja J-J. Kasel, kohtunikud R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, G. Arestis, M. Ilešič, C. Toader ja M. Safjan,

kohtujurist: P. Cruz Villalón,
kohtusekretär: M. A. Gaudissart,

arvestades kirjalikus menetluses ja 27. aprilli 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 14. septembri 2010. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

**otsuse**

1 Euroopa Ühenduste Komisjon palub oma hagiavalduses Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Kreeka Vabariik kehtestas notariametis tegutsemiseks kodakondsustingimuse ja ei ole selle kutseala suhtes üle võtnud nõukogu 21. detsembri 1988. aasta direktiivi 89/48/EMÜ vähemalt kolmeaastase kutseõppe läbimisel antavate kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteemi kohta (EÜT 1989, L 19, lk 16; ELT eriväljaanne 05/01, lk 337), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2001. aasta direktiiviga 2001/19/EÜ (EÜT L 206, lk 1; ELT eriväljaanne 05/04, lk 138; edaspidi „direktiiv 89/48"), siis on Kreeka Vabariik rikkunud EÜ artiklitest 43 ja 45 ning direktiivist 89/48 tulenevaid kohustusi.

## Õiguslik raamistik

### *Liidu õigus*

2 Direktiivi 89/48 põhjendus 12 nägi ette, et „kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteem ei piira mitte mingil määral [EÜ artikli 45] kohaldamist".

3 Direktiivi 89/48 artikkel 2 oli sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõigi liikmesriikide kodanike suhtes, kes soovivad vastuvõtvas liikmesriigis tegutseda reguleeritud kutsealal füüsilisest isikust ettevõtjana või töötajana.

Käesolevat direktiivi ei kohaldata kutsealade suhtes, mille puhul kohaldatakse eraldi direktiivi, millega on ette nähtud diplomite vastastikuse tunnustamise kord liikmesriikides."

4 Notari kutseala ei ole reguleeritud ühegi osundatud artikli 2 teises lõigus nimetatud liiki õigusaktiga.

5 Direktiiv 89/48 nägi ette selle ülevõtmiseks tähtaja, mis möödus direktiivi artikli 12 kohaselt 4. jaanuaril 1991.

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiiv 2005/36/EÜ kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta (ELT L 255, lk 22) tunnistas artiklis 62 direktiivi 89/48 alates 20. oktoobrist 2007 kehtetuks.

7 Direktiivi 2005/36 põhjendus 41 näeb ette, et direktiiv „ei piira [EÜ] artikli 39 lõike 4 rakendamist ja [EÜ] artikli 45 rakendamist eelkõige notarite suhtes".

*Siseriiklik õigus*

Notariameti üldine korraldus

8 Kreeka õiguskorras peavad notarid oma ametit vaba elukutsena. Notariameti korraldust reguleerib 16. märtsi 2000. aasta seadus 2830/2000 (*FEK* A' 96/16.3.2000; edaspidi „notariaadiseadus").

9 Nimetatud seaduse artikli 1 lõike 1 kohaselt on notari ülesanne koostada või säilitada dokumente, mis on teatavate juriidiliste toimingute tõendid või tõendavad nende toimingute tegemist, lisada nendele dokumentidele täitmismärge, viseerida eraisikute dokumente, selleks et need saaksid kindla kuupäeva, ning kinnitada huvitatud isikute allkirja õigsust.

10 Sama säte määratleb notarit kui „mittetasustatavat avalikku teenistujat" selles mõttes, et notarile ei maksa tasu mitte riik, vaid tema kliendid. Iga osaline võib notari vabalt valida.

11 Notarite arv, notaribüroode jaotus ja notari ametipidamise koht määratakse kindlaks vastavalt notariaadiseaduse artiklitele 2 ja 17. Nimetatud sätetest esimene näeb ette, et notar peab oma ametit tema ametipidamise koha kohtu tööpiirkonnas.

12 Notariaadiseaduse artikli 40 kohaselt määratakse notari tasu, mis koosneb fikseeritud osast ja asjaomases notariaalaktis märgitud väärtuse alusel arvutatud muutuvast osast, ühelt poolt majandus- ja rahandusministri ning teiselt poolt justiitsministri ministritevahelise otsusega, millest kõige viimane on otsus 100692(1)/2009.

13 Notariaadiseaduse artikli 153 kohaselt võivad kaks või enam notarit, kelle ametipidamise koht asub sama kohtu tööpiirkonnas, pidada oma ametit seltsingu vormis.

14 Notariaadiseaduse artikli 19 kohaselt peab Kreekas notarikandidaadiks saamiseks olema huvitatud isik muu hulgas Kreeka kodanik.

Notari ametitegevus

15 Mis puudutab notari erinevaid tegevusi Kreeka õiguskorras, siis on kindel see, et notari peamine ülesanne on koostada ametlikke dokumente. Notari sekkumine võib olla seega kohustuslik või vabatahtlik sõltuvalt dokumendist, mida ta peab tõestama. Selle sekkumisega tuvastab notar, et täidetud on kõik dokumendi koostamiseks seaduses ette nähtud tingimused, samuti et asjaomastel pooltel on õigus- ja teovõime.

16 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklist 438, mis asub VIII peatükis „Dokumendid", tuleneb, et ametlik dokument on avalik dokument, mille on koostanud avalik teenistuja ning mis kujutab endast täielikku tõendit, mida saab kõikide isikute suhtes maksma panna nende sündmuste ja asjaolude osas, mille kohta on kinnitatud, et need on teostanud avalik teenistuja või need on tema juuresolekul aset leidnud.

17 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 904 lõike 2 kohaselt on notariaalaktid täitmisele pööratavad. Nimetatud sätte kohaselt on niisugune täitmisele pööratavus ka muu hulgas täitmisteadetel ja seaduses täitedokumentidena tunnustatud dokumentidel. Selleks et notariaalaktid oleksid täitmisele pööratavad, peab sama seadustiku artikli 918 kohaselt lisama notar sellele täitmismärke.

18 19. juuni 1995. aasta seaduse 2318/1995 kohtutäiturite kohta (*FEK* A' 126/19.6.1995) artikli 1 lõike 2 kohaselt on kohtutäituri pädevuses kohtuotsuste ning täitmisele pööratavate dokumentide või täitedokumentide täitmisele pööramine.

19 Peale selle tuleneb tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklist 933 jj, et kõik täitmist puudutavad vastuväited esitatakse kohtule.

20 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklite 959–981, 988 ja 998–1021 kohaselt seisneb notari roll sundtäitmisel peamiselt enampakkumisel müügi läbiviimises.

21 Nimetatud seadustiku asjakohaste sätete kohaselt pöörab täitedokumendi kõigepealt täitmisele kohtutäitur, kes toimetab täitmisteate võlgnikule. Võlgnikule on täitmiseks ette nähtud tähtaeg. Kui see tähtaeg on möödunud ja võlgnik ei ole vahepeal oma kohustust täitnud, siis arestib kohtutäitur kohtutäituri dokumendiga asjaomase kinnisasja, millele järgneb selle dokumendi alusel kande tegemine kinnistusraamatusse. Kohtutäitur määrab seejärel kindlaks enampakkumise päeva ning vajadusel nimetab notari, kelle ülesandeks on nimetatud müügi korraldamine. Notar viib viimaks enampakkumisel müümise läbi, koostades enampakkumise korral pakkumistingimused, milles on märgitud, et hinna tasumine toimub võlausaldajatele, ning vajadusel võlausaldajate nimekirja. Täitedokumendi kehtivuse, sundtäitmise menetluse või nõude vaidlustamise korral tuleb pöörduda nimetatud seadustiku artikli 933 jj kohaselt kohtusse.

22 Peale selle peavad teatavad tehingud olema notariaalselt tõestatud, vastasel juhul on need tühised. Tegemist on eelkõige kinnisasjaõiguste tekkimise ja üleandmisega. Tsiviilseadustiku artikli 1033 kohaselt on kinnisasja omandi üleandmiseks vaja omaniku ja omandaja kokkulepet kinnisasja omandi üleandmise kohta õiguspärasel põhjusel; see kokkulepe peab olema notariaalselt tõestatud. On ka mitmeid teisi akte, mille kehtivus sõltub notariaalsest tõestamisest, nimelt eelkõige isaduse vabatahtlik omaksvõtt, kinnisasja kinge ja testamendiga pärandamine.

23 Notar on tegev samuti äriühinguõiguse valdkonnas. Näiteks aktsiaseltside ja osaühingute asutamisdokumendid ning teatavad nende äriühingute ümberkujundamise ja ühinemise dokumendid peavad olema aktsiaseltse reguleeriva seaduse 2190/1920 (*FEK* A' 37/30.3.1963) ja osaühinguid reguleeriva seaduse 3190/1955 (*FEK* A' 91/16.4.1955) asjakohaste sätete kohaselt notariaalses vormis, sest vastasel juhul on need tühised. Peale selle on nende äriühingute asutamiseks vaja kas vastavalt arenguministri või pädeva kohtu heakskiitu. Nimetatud äriühingud saavad juriidiliseks isikuks nende põhikirja, asutamisdokumentide ja põhikirja heakskiitva haldusotsuse avaldamisega aktsiaseltside või osaühingute registris ning ametlikus väljaandes. Samamoodi on sihtasutuse loomiseks, mis peab toimuma tsiviilseadustiku artikli 109 kohaselt notariaalaktiga, vaja sama seadustiku artikli 112 kohaselt pädeva asutuse heakskiitu.

**Kohtueelne menetlus**

24 Komisjon sai kaebuse, mis puudutas Kreekas notariametis tegutsemiseks ette nähtud kodakondsustingimust. Pärast nimetatud kaebuse läbivaatamist saatis komisjon Kreeka Vabariigile 14. novembri 2000. aasta kuupäevaga märgukirja, milles palus esitada kahe kuu jooksul oma märkused, mis käsitlevad ühelt poolt nimetatud

kodakondsustingimuse kooskõla EÜ artikli 45 esimese lõiguga ning teiselt poolt direktiivi 89/48 üle võtmata jätmist notari kutseala suhtes.

25 Kreeka Vabariik vastas nimetatud märgukirjale 27. veebruari 2001. aasta kirjaga.

26 Komisjon saatis 12. juulil 2002 sellele liikmesriigile täiendava märgukirja, heites viimasele ette, et ta ei ole täitnud EÜ artiklist 43 ja artikli 45 esimesest lõigust ning direktiivist 89/48 tulenevaid kohustusi.

27 Nimetatud liikmesriik vastas sellele täiendavale märgukirjale 8. oktoobri 2002. aasta kirjaga.

28 Kuna Kreeka Vabariigi argumendid ei veennud komisjoni, siis saatis ta 18. oktoobril 2006 nimetatud liikmesriigile põhjendatud arvamuse, milles ta konstateeris, et see liikmesriik on rikkunud EÜ artiklist 43 ja artikli 45 esimesest lõigust ning direktiivist 89/48 tulenevaid kohustusi. Nimetatud institutsioon kutsus Kreeka Vabariiki võtma põhjendatud arvamuse järgimiseks vajalikke meetmeid kahe kuu jooksul arvamuse kättesaamisest.

29 Kreeka Vabariik tõi 22. detsembri 2006. aasta kirjas välja põhjused, miks ta leiab, et komisjoni seisukoht ei ole põhjendatud.

30 Neil asjaoludel otsustas komisjon esitada käesoleva hagi.

**Hagi**

*Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi menetlusse astumise vastuvõetavus*

31 Kreeka Vabariik väidab, et Ühendkuningriigi menetlusse astuja seisukoht on vastuvõetamatu, kuna see ei sisalda nõudeid, mis toetavad komisjoni nõudeid, rikkudes seega Euroopa Kohtu põhikirja artikli 40 neljanda lõigu ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 93 lõike 4 sätteid. Nimetatud menetlusse astumine on ka vastuvõetamatu seetõttu, et Ühendkuningriik tugineb ühelt poolt üksnes direktiivile 2005/36, kuigi käesolev hagi puudutab direktiivi 89/48, ning teiselt poolt EÜ artikli 39 lõikele 4, kuigi see säte ei ole käesoleva vaidluse ese.

32 Selle kohta tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu põhikirja artikli 40 neljanda lõigu kohaselt piirdub menetlusse astumise avaldus ühe poole nõuete toetamisega.

33 Sarnaselt näeb kodukorra artikli 93 lõige 4 ette, et menetlusse astuja peab nõustuma kohtuasja staadiumiga menetlusse astumise ajal.

34 Järeldus, millele Ühendkuningriik oma menetlusse astuja seisukohas jõuab, on sõnastatud järgmiselt:

„[N]otari kutseala kuulub direktiivi [2005/36] kohaldamisalasse. Teatavad notari tegevused võib jätta [selle] direktiivi kohaldamisalast välja üksnes siis, kui Euroopa

Kohus leiab, et need tegevused kuuluvad EÜ artikli 39 lõike 4 ja/või artikli 45 kohaselt [nimetatud] direktiivi põhjenduses 41 sätestatud erandi alla."

35 Tuleb märkida, et komisjon ei nõua oma hagis Euroopa Kohtult selle tuvastamist, et Kreeka Vabariik on rikkunud EÜ artikli 39 lõikest 4 ja direktiivist 2005/36 tulenevaid kohustusi.

36 Sellegipoolest, isegi kui sõna-sõnalt näib niimoodi kirjeldatud Ühendkuningriigi menetlusse astumise ese olevat erinev sellest, mis võib nõuetele vastavalt olla menetlusse astuja seisukohal, nähtub siiski kõnealuse menetlusse astuja seisukoha tervikuna lugemisest ja selle kontekstist, et Ühendkuningriigi argumendid püüavad vaidlusse täiendavat selgust tuues kaasa aidata komisjoni hagiavalduse edukusele.

37 Seda analüüsi ei kummuta Kreeka Vabariigi kaks vastuväidet. Tõepoolest, mis puudutab nimetatud menetlusse astuja seisukohas tehtud viiteid direktiivile 2005/36, tuleb konstateerida, et viimati nimetatud direktiiv kinnitab peamiselt tema poolt asendatud direktiivi 89/48 sätteid.

38 Sel põhjusel otsustas nimetatud liikmesriik viidata oma mõttearenduses direktiivile 2005/36, andes siiski mõista, et need kehtivad ühtlasi direktiivi 89/48 suhtes.

39 Mis puudutab peale selle samas menetlusse astuja seisukohas sisalduvaid viiteid EÜ artikli 39 lõikele 4, siis tuleb märkida, et Ühendkuningriik tunnistab sõnaselgelt, et see säte ei ole käesolevas asjas kohaldatav, vaid väidab, et Euroopa Kohtu nimetatud artiklit puudutavat praktikat tuleb seevastu kohaldada analoogia korras EÜ artikli 45 esimese lõigu kontekstis.

40 Seega tuleb järeldada, et Ühendkuningriigi menetlusse astuja seisukoht on vastuvõetav.

*Esimene väide*

Poolte argumendid

41 Komisjon palub oma esimeses väites Euroopa Kohtul tuvastada, et kuivõrd Kreeka Vabariik näeb notariametis tegutsemise õiguse ette üksnes oma riigi kodanikele, siis on Kreeka Vabariik rikkunud EÜ artiklist 43 ja artikli 45 esimesest lõigust tulenevaid kohustusi. Nimetatud institutsioon täpsustab, et selle väitega heidab ta Kreeka Vabariigile ette EÜ artikli 43 rikkumist ning et see rikkumine ei ole õigustatud EÜ artikli 45 esimeses lõigus ette nähtud erandiga.

42 Komisjon rõhutab kõigepealt, et teatavates liikmesriikides ei ole notariametis tegutsemise õigus tehtud sõltuvaks kodakondsustingimusest ning et teised liikmesriigid nagu Hispaania Kuningriik, Itaalia Vabariik ja Portugali Vabariik on selle tingimuse kehtetuks tunnistanud.

43 See institutsioon meenutab esiteks, et EÜ artikkel 43 on üks liidu õiguse alussätteid, mille eesmärk on tagada igale liikmesriigi kodanikule, kes soovib kasutada asutamisvabadust – isegi kui ainult täiendavalt – teises liikmesriigis füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemiseks, võrdne kohtlemine selle teise riigi kodanikega, ning keelab igasuguse diskrimineerimise kodakondsuse alusel.

44 Nimetatud institutsioon nagu ka Ühendkuningriik väidavad, et EÜ artikli 45 esimest lõiku tuleb tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt (15. märtsi 1988. aasta otsus kohtuasjas 147/86: komisjon *vs.* Kreeka, EKL 1988, lk 1637, punkt 8). Kuivõrd see säte näeb ette erandi asutamisvabadusest nende tegevuste osas, mis on seotud avaliku võimu teostamisega, siis tuleb seda peale selle tõlgendada kitsalt (21. juuni 1974. aasta otsus kohtuasjas 2/74: Reyners, EKL 1974, lk 631, punkt 43).

45 EÜ artikli 45 esimeses lõigus ette nähtud erandit tuleb seega piirata nende tegevustega, mis on otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega (eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punktid 44 ja 45). Komisjoni arvates tähendab avaliku võimu mõiste üldnormidest kõrvale kalduva otsustusõiguse teostamist, mis väljendub õiguses tegutseda teiste õigussubjektide tahtest sõltumatult või isegi selle tahte vastaselt. Euroopa Kohtu praktika kohaselt väljendub avalik võim eeskätt sunnimeetmete kohaldamise õiguse teostamises (29. oktoobri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-114/97: komisjon *vs.* Hispaania, EKL 1998, lk I-6717, punkt 37).

46 Komisjon ja Ühendkuningriik on seisukohal, et avaliku võimu teostamisega seotud tegevust tuleb eristada tegevusest üldistes huvides. Tõepoolest on mitmesugustele kutsealadele antud üldistes huvides eripädevus, ilma et need siiski oleksid seotud avaliku võimu teostamisega.

47 EÜ artikli 45 esimese lõigu kohaldamisalast on samuti välistatud tegevused, mis kujutavad endast avaliku võimu toimimise toetamist või sellele kaasaaitamist (vt selle kohta 13. juuli 1993. aasta otsus kohtuasjas C-42/92: Thijssen, EKL 1993, lk I-4047, punkt 22).

48 Peale selle meenutavad komisjon ja Ühendkuningriik, et EÜ artikli 45 esimene lõik peab põhimõtteliselt silmas kindlaid tegevusi, mitte ühte kutseala tervikuna, välja arvatud kui asjaomased tegevused ei ole lahutatavad nimetatud kutseala raames teostatavate tegevuste kogumist.

49 Teiseks analüüsib komisjon erinevaid tegevusi, millega notarid Kreeka õiguskorras tegelevad.

50 Mis puudutab esiteks dokumentide ja kokkulepete tõestamist, siis märgib komisjon, et notar piirdub poolte tahte kinnitamisega pärast seda, kui ta on neid nõustanud, ning sellele tahtele õiguslike tagajärgede andmisega. Selle toimingu tegemisel ei ole notaril poolte suhtes mingisugust otsustusõigust. Seega on tõestamine üksnes pooltevahelise eelneva kokkuleppe kinnitamine. Tähtsust ei oma asjaolu, et teatavate dokumentide puhul on tõestamine kohustuslik, kuna paljud menetlused on kohustuslikud, ilma et need oleksid avaliku võimu teostamise väljenduseks.

51 Nii on see ka notariaalaktidega seonduva tõendamiskorra eripära osas, kuna sarnane tõendusjõud on antud ka teistele dokumentidele, mis ei kuulu avaliku võimu teostamise alla, nagu vannutatud metsavahtide koostatavad protokollid. Asjaolu, et notar vastutab tema koostatud notariaalaktide eest, ei ole rohkem oluline. See on nimelt niimoodi enamiku vabade elukutsete puhul nagu advokaadid, arhitektid või arstid.

52 Mis puudutab ametlike dokumentide täitmisele pööratavust, siis leiab komisjon, et täitmismärke lisamine küll eelneb tegelikule täitmisele, kuid ei ole selle osa. Seega ei anna niisugune täitmisele pööratavus notaritele sunnimeetmete kohaldamise õigust. Lisaks sellele ei lahenda võimalikku vaidlust mitte notar, vaid kohus.

53 Mis puudutab teiseks notari ülesandeid äriühinguid ja ühendusi reguleerivas õiguses, siis väidab komisjon, et notar täidab üksnes teatavaid seaduses ette nähtud menetlustingimusi juriidilise isiku asutamiseks. Peale selle võiksid selliseid ülesandeid täita ka õigusnõunikud ja advokaadid.

54 Kolmandaks, mis puudutab notari ülesandeid kinnisasjaõiguste tekkimisel ja üleandmisel, siis ei sisalda need üldnormidest kõrvale kalduvat otsustusõigust. Sama kehtib notari ülesannete suhtes teatavate aktide vormistamisel, nagu eelkõige kinked, isaduse vabatahtlik omaksvõtt ja testamendiga pärandamine.

55 Neljandaks ei tähenda notari osalemine sundtäitmisel, et tal oleks avaliku võimu teostamise õigus, vaid notari roll sarnaneb peale selle avalikul enampakkumisel toimuva müügi korraldajaga.

56 Lõpuks lisavad komisjon ja Ühendkuningriik, et 30. septembri 2003. aasta otsusele kohtuasjas C-405/01: Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española (EKL 2003, lk I-10391), millele viitavad paljud liikmesriigid oma kirjalikes märkustes, aluseks olnud kohtuasi käsitles kaubalaevade kaptenite ja vanemtüürimeeste ulatuslike ülesannete täitmist seoses turvalisuse tagamisega, politsei valdkonda kuuluvate volitustega

ning pädevusega notariaal- ja perekonnaseisu puudutavates küsimustes. Seega ei ole Euroopa Kohtul veel olnud võimalust üksikasjalikult analüüsida notarite erinevaid tegevusi EÜ artikli 45 esimest lõiku silmas pidades. Järelikult ei ole see kohtuotsus piisav, et jõuda järeldusele nimetatud sätte kohaldatavuse kohta notarite suhtes.

57 Kreeka Vabariik väidab kõigepealt, et käesolev väide ei ole põhjendatud, sest see puudutab EÜ artiklite 43 ja 45 väidetavat rikkumist nende artiklite koostoimes, samal ajal kui neist artiklitest ühe kohaldamine välistab teise artikli kohaldamise.

58 Mis puudutab avaliku võimu teostamisega seotuse mõistet EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses, siis leiab see liikmesriik, et seda mõistet tuleb tõlgendada nii, et nimetatud sättes sätestatud erandiga on hõlmatud tegevus, mis sisaldab endas üldnormide alt välja jäävate õiguste kasutamist. Samas on Euroopa Kohus oma eespool viidatud otsuses Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española kinnitanud, et notar osaleb avaliku võimu teostamisel.

59 Seoses notari otsese ja eriomase seotusega avaliku võimu teostamisel leiab Kreeka Vabariik, et seda seotust tuleb hinnata terve hulga kriteeriumide alusel, näiteks esiteks notari tegevuste sisuline ja peamine ning mitte abistav või teisejärguline olemus, teiseks nende tegevustega regulaarselt ja tavapäraselt ning mitte sporaadiliselt ja erakorraliselt tegelemine, kolmandaks peab nimetatud tegelemine puudutama olulist osa asjaomastest tegevuste kogumist ning neljandaks peab see mõjutama kohtuvõimu kaalutlust (vt eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punkt 53, ja 10. detsembri 1991. aasta otsust kohtuasjas C-306/89: komisjon *vs.* Kreeka, EKL 1991, lk I-5863, punkt 7). Samas on need kriteeriumid Kreeka õiguskorras notari teostatavate tegevuste puhul täidetud. Notari rolli ei saa seega hinnata üksnes otsustusõiguse teostamise kriteeriumi alusel, nagu paneb ette komisjon.

60 Notari kohustuslik sekkumine muu hulgas juriidiliste isikute asutamisel ja nende õigussubjektsuse muutmisel, kinnisasjaõiguste tekkimisel ja üleandmisel ning samuti sundtäitmise kontrollimisel näitavad, et notar on otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega.

61 Selles osas märgib Kreeka Vabariik esiteks, et notar on tegev sihtasutuse, aktsiaseltsi, Euroopa aktsiaseltsi ja osaühingu asutamisdokumendi koostamisel. Peale selle on nende ühingute õigussubjektsuses mis tahes muudatuse tegemiseks vaja notari sekkumist, sest vastasel juhul on see tühine. Neile ühingutele juriidilise isiku staatuse andmine ning nimetatud õigusliku vormi muutmine on avaliku võimu õigus.

62 Teiseks on notari sekkumine samuti kohustuslik kinnisasjaõiguste tekkimiseks ja üleandmiseks. Ilma notariaalaktita ei saa toimuda omandiõiguse või teiste asjaõiguste omandamist. Sama kehtib isaduse vabatahtliku omaksvõtu, kinnisasja kinkimise ja testamendiga pärandamise puhul.

63 Kolmandaks on notari sekkumine kohustuslik sundtäitmise menetluses ning iseäranis vallas- või kinnisvara, laevade ja õhusõidukite sundenampakkumisel müümise korral. Notaril on niisiis õigus võlausaldajad liigitada ning jagada nende vahel tulem võlgniku suhtes kohustatud kolmanda isiku vara arestimise korral. Sarnased ülesanded on notaril raskustes olevate ettevõtjate likvideerimisel. Kreeka Vabariigi arvates on notaril neil juhtudel sunnimeetmete kohaldamise õigus.

64 Neljandaks rõhutab see liikmesriik, et notariaalaktid on täitedokumendid, ilma et kohtu eelnev sekkumine oleks vajalik. Selleks peab neile dokumentidele olema lisatud täitmismärge. Samamoodi on notar pädev koostama proteste vekslite või tšekkide aktseptimisest või maksmisest keeldumise korral. Kreeka Vabariigi arvates kujutavad need tegevused endast sundtäitmise või kohtusse hagi esitamise ettevalmistavat etappi.

Euroopa Kohtu hinnang

– Esialgsed kaalutlused

65 Oma esimeses väites heidab komisjon Kreeka Vabariigile ette, et see riik takistab teiste liikmesriikide kodanikel tema territooriumil asutamisõiguse teostamist notarina tegutsemise eesmärgil, kuna ta näeb EÜ artiklit 43 rikkudes selles ametis tegutsemise õiguse ette üksnes oma riigi kodanikele.

66 See etteheide puudutab seega EÜ artiklit 43 silmas pidades üksnes asjaomastes Kreeka õigusnormides selles ametis tegutsemiseks ette nähtud kodakondsustingimust.

67 Järelikult tuleb täpsustada, et nimetatud etteheide ei puuduta notariaadi seisundit ega korraldust Kreeka õiguskorras, samuti mitte selles liikmesriigis notariametis tegutsema asumise tingimusi peale kodakondsusega seotud tingimuse.

68 Peale selle tuleb rõhutada, nagu väitis ka komisjon kohtuistungil, et esimene väide ei puuduta ka EÜ asutamislepingu teenuste osutamise vabadust käsitlevate sätete kohaldamist. Samuti ei puuduta nimetatud väide asutamislepingu sätete kohaldamist seoses töötajate vaba liikumisega.

– Sisulised küsimused

69 Kõigepealt tuleb meenutada, et EÜ artikkel 43 on üks liidu õiguse alussätteid (vt selle kohta eelkõige eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punkt 43).

70 Asutamise mõiste on selle sätte tähenduses väga lai mõiste, mis annab liidu kodanikule võimaluse osaleda püsivalt ja kestvalt tema päritoluriigist erineva liikmesriigi majanduselus ja saada sellest kasu, soodustades sel moel füüsilisest isikust ettevõtjate tegutsemisega seotud valdkondades majanduslikku ja sotsiaalset põimumist Euroopa Liidus (vt eelkõige 22. detsembri 2008. aasta otsus kohtuasjas C-161/07: komisjon *vs.* Austria, EKL 2008, lk I-10671, punkt 24).

71 Liikmesriigi kodanikele teise liikmesriigi territooriumil antud asutamisvabadus hõlmab eelkõige õigust alustada ja jätkata tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana samadel tingimustel, mida oma kodanike jaoks sätestavad selle liikmesriigi seadused, kus niisugune asutamine toimub (vt eelkõige 28. jaanuari 1986. aasta otsus kohtuasjas 270/83: komisjon *vs.* Prantsusmaa, EKL 1986, lk 273, punkt 13, ja selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Austria, punkt 27). Teisiti öeldes keelab EÜ artikkel 43 kõigil liikmesriikidel kehtestada õigusaktides nende territooriumil oma asutamisvabadust kasutavatele isikutele tegutsemiseks teistsugused nõuded kui need, mis kehtivad nende endi kodanike jaoks (eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Austria, punkt 28).

72 EÜ artikli 43 eesmärk on seega tagada igale liikmesriigi kodanikule, kes alustab teises liikmesriigis füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist, võrdne kohtlemine vastuvõtva liikmesriigi kodanikega, ning see keelab igasuguse kodakondsuse alusel diskrimineerimise, mis tuleneb asutamisvabaduse piiranguna siseriiklikest õigusnormidest (eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 14).

73 Samas annavad käesolevas asjas vaidlusalused siseriiklikud õigusnormid notariametis tegutsemise õiguse üksnes Kreeka kodanikele, nähes seega ette erineva kohtlemise kodakondsuse alusel, mis on põhimõtteliselt EÜ artikli 43 kohaselt keelatud.

74 Kreeka Vabariik väidab siiski, et notari tegevus ei kuulu EÜ artikli 43 kohaldamisalasse, sest see on seotud avaliku võimu teostamisega EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses. Seega tuleb esiteks analüüsida avaliku võimu teostamise mõiste ulatust viimati nimetatud sätte tähenduses ja teiseks kontrollida, kas notari tegevus Kreeka õiguskorras kuulub selle mõiste alla.

75 Mis puudutab mõistet „avaliku võimu teostamine" EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses, siis tuleb rõhutada, et selle mõiste hindamisel tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt arvesse võtta, et see säte näeb lubatavate asutamisvabaduse erandite puhul ette liidu õigusele omased piirid, et vältida asutamisvabaduse osas asutamislepingu kasuliku mõju kaotamist liikmesriigi ühepoolsete sätetega (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punkt 50; eespool viidatud 15. märtsi 1988. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 8, ja 22. oktoobri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-438/08: komisjon *vs.* Portugal, EKL 2009, lk I-10219, punkt 35).

76 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb ühtlasi, et EÜ artikli 45 esimene lõik kujutab endast erandit asutamisvabaduse aluspõhimõttest. Niisugusena tuleb seda erandit tõlgendada nii, et selle reguleerimisala piirdub sellega, mis on rangelt vajalik nende huvide kaitseks, mida see säte võimaldab liikmesriikidel kaitsta (eespool

viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, punkt 7; eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punkt 34; 30. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas C-451/03: Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, EKL 2006, lk I-2941, punkt 45; 29. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-393/05: komisjon *vs.* Austria, EKL 2007, lk I-10195, punkt 35; 29. novembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-404/05: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 2007, lk I-10239, punktid 37 ja 46, ning eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Portugal, punkt 34).

77 Peale selle on Euroopa Kohus korduvalt rõhutanud, et EÜ artikli 45 esimeses lõigus ette nähtud erand peab piirduma tegevustega, mis iseenesest on otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega (vt eespool viidatud kohtuotsused Reyners, punkt 45; Thijssen, punkt 8; komisjon *vs.* Hispaania, punkt 35; Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, punkt 46; komisjon *vs.* Saksamaa, punkt 38, ja komisjon *vs.* Portugal, punkt 36).

78 Selle kohta on Euroopa Kohus leidnud, et EÜ artikli 45 esimeses lõigus sätestatud erandi alla ei kuulu teatavad tegevused, mis on avaliku võimu teostamise suhtes abistavad või ettevalmistavad (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Thijssen, punkt 22; komisjon *vs.* Hispaania, punkt 38; Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, punkt 47; komisjon *vs.* Saksamaa, punkt 38, ja komisjon *vs.* Portugal, punkt 36), või teatavad tegevused, mille juurde kuulub küll regulaarne ja süsteemisisene suhtlemine haldusasutuste või kohtuga – kaasa arvatud kohustuslik osalemine nende tegevuses –, kuid mis ei mõjuta nende institutsioonide kaalutlus- ega otsustusõigust (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punktid 51 ja 53) või teatavad tegevused, mis ei hõlma otsustusõiguse (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Thijssen, punktid 21 ja 22; 29. novembri 2007. aasta kohtuotsused komisjon *vs.* Austria, punktid 36 ja 42; komisjon *vs.* Saksamaa, punktid 38 ja 44, ning kohtuotsus komisjon *vs.* Portugal, punktid 36 ja 41), sunniõiguse (vt selle kohta eelkõige eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punkt 37) või sunnimeetmete kohaldamise õiguse teostamist (vt selle kohta 30. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-47/02: Anker jt, EKL 2003, lk I-10447, punkt 61, ja eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Portugal, punkt 44).

79 Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades tuleb kontrollida, kas notarite tegevus Kreeka õiguskorras on seotud otsese ja eriomase osalemisega avaliku võimu teostamisel.

80 Selleks tuleb võtta arvesse kõnealuse ameti esindajate tegevuste olemust (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Thijssen, punkt 9).

81 Kreeka Vabariik ja komisjon on ühel meelel selles, et notarite peamine tegevus Kreeka õiguskorras seisneb nõutud vormis ametlike dokumentide koostamises. Selleks peab notar eelkõige kontrollima, et täidetud on kõik dokumendi koostamiseks seaduses ettenähtud tingimused. Ametlikul dokumendil on ka tõendusjõud ja see dokument on täitmisele pööratav.

82 Sellega seoses tuleb rõhutada, et Kreeka õigusnormide kohaselt on tõestamise esemeks dokumendid või kokkulepped, millele pooled on vabatahtlikult alla kirjutanud. Pooled otsustavad nimelt seadusega sätestatud piirides ise oma õiguste ja kohustuste ulatuse üle ning valivad enda äranägemisel neile siduvaks saavad tingimused, kui nad esitavad dokumendi või kokkuleppe notarile tõestamiseks. Notari sekkumine eeldab seega poolte varasema nõusoleku või tahteavalduste ühtelangevuse olemasolu.

83 Notar ei saa ka tema poolt tõestatavat kokkulepet ühepoolselt muuta, kui pooled ei ole andnud selleks eelnevalt oma nõusolekut.

84 Notarite tõestamistegevus ei ole sellisena seotud otsese ja eriomase osalemisega avaliku võimu teostamisel EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses.

85 Asjaolu, et teatavate dokumentide või kokkulepete suhtes on ette nähtud nende tõestamise kohustus, sest vastasel juhul oleksid need tühised, ei saa seada seda järeldust kahtluse alla. Nimelt on tavaline see, et erinevate dokumentide kehtivuse suhtes on siseriiklikes õiguskordades neis ette nähtud tingimustel sätestatud vorminõuded või ka kohustuslikud menetlusnõuded nende kehtivaks muutmiseks. See asjaolu ei ole seega piisav, et toetada Kreeka Vabariigi esitatud seisukohta.

86 Notarite kohustus kontrollida enne dokumendi või kokkuleppe tõestamist, et täidetud oleksid kõik selle dokumendi koostamiseks või kokkuleppe sõlmimiseks seaduses ette nähtud tingimused, ning kohustus keelduda puuduste korral tõestamisest ei saa samuti kummutada eeltoodud järeldust.

87 Tõsi on küll see, et notar teostab seda kontrolli üldise huvi eesmärgil, milleks on eraõiguslike isikute toimingute õiguspärasuse ja õiguskindluse tagamine. Sellegipoolest ei saa üksnes niisuguse eesmärgi järgimine õigustada seda, et selleks vajalikud õigused on antud üksnes asjaomase liikmesriigi kodanikest notaritele.

88 Asjaolust, et tegevusel on üldise huvi eesmärk, ei piisa iseenesest selleks, et konkreetset tegevust saaks pidada otseselt ja eriomaselt seotuks avaliku võimu teostamisega. Teatavasti kaasneb siseriiklikes õiguskordades erinevate reguleeritud kutsealade tegevustega sageli nende tegevustega tegelevatele isikutele kohustus sellist eesmärki järgida, ilma et need tegevused oleksid siiski seotud avaliku võimu teostamisega.

89 Asjaolu, et notari tegevus järgib üldist eesmärki, milleks on eelkõige eraõiguslike isikute toimingute õiguspärasuse ja õiguskindluse tagamine, kujutab endast siiski

ülekaalukat üldist huvi, millega võib õigustada võimalikke EÜ artikli 43 piiranguid, mis tulenevad notari tegevuse eripärast nagu piirangud, mis tulenevad neile kohaldatavast ametisse nimetamise menetlusest, nende arvu ja tööpiirkonna piiritlemine või ka nende tasustamise kord, nende sõltumatus, ametite ühitamatus ja notariameti eluaegsus, tingimusel et need piirangud on nimetatud eesmärkide saavutamiseks sobivad ja vajalikud.

90 Samuti on tõsi see, et sõltumata poolte tahtest peab notar keelduma õigusaktides sätestatud nõuetele mittevastava dokumendi või kokkuleppe tõestamisest. Sellest hoolimata on pooltel pärast niisugust keeldumist vabadus kas tuvastatud õigusvastasus kõrvaldada, asjaomase dokumendi või kokkuleppe tingimusi muuta või selle dokumendi koostamisest või kokkuleppe sõlmimisest loobuda.

91 Mis puudutab notariaalakti tõendusjõudu ja täitmisele pööratavust, siis on notariaalaktidel nende omaduste tõttu kahtlemata olulised õiguslikud tagajärjed. Asjaolust, et konkreetne tegevus sisaldab endas selliste tagajärgedega dokumentide koostamist, ei piisa siiski selleks, et seda tegevust saaks pidada otseselt ja eriomaselt seotuks avaliku õiguse teostamisega EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses.

92 Tõepoolest tuleb eelkõige seoses notariaalakti tõendusjõuga täpsustada, et see on osa asjaomases õiguskorras seadusega sätestatud tõendamiskorrast. Konkreetsele dokumendile seadusega antud tõendusjõud ei mõjuta seega vahetult küsimust, kas selle dokumendi koostamist hõlmav tegevus on sellisena otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega, nagu seda nõuab kohtupraktika (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Thijssen, punkt 8, ja komisjon *vs.* Hispaania, punkt 35).

93 Peale selle ei saa väita, et oma tõendusjõu tõttu seob notariaalakt tingimusteta kohut tema hindamispädevuse teostamisel, kuna on selge, et kohus teeb oma otsuse siseveendumuse kohaselt, võttes arvesse kõiki kohtumenetluse käigus kogutud asjaolusid ja tõendeid.

94 Mis puudutab ametliku dokumendi täitmisele pööratavust, siis tuleb märkida, nagu väidab ka Kreeka Vabariik, et see võimaldab ilma kohtu eelneva sekkumiseta täita selles dokumendis sisalduvat kohustust.

95 Ametliku dokumendi täitmisele pööratavust ei saa siiski mõista nii, et see annab notarile pädevuse, mis on otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega. Tõepoolest, kuigi notari poolt ametlikule dokumendile täitmismärke lisamisega muutub nimetatud dokument täitmisele pööratavaks, põhineb see siiski poolte tahtel koostada dokument või sõlmida kokkulepe pärast seda, kui notar on kontrollinud selle seadusele vastavust, ning anda sellele dokumendile nimetatud täidetavus.

96 Ühtlasi tuleb kontrollida, kas Kreeka õiguskorras notarile usaldatud muud tegevused, millele Kreeka Vabariik viitab, on otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega.

97 Mis puudutab esiteks notari ülesandeid sundtäitmisel, siis tuleb märkida, et notari peamine ülesanne on korraldada enampakkumisel müümine, koostades enampakkumise korral pakkumistingimused, milles on märgitud, et hinna tasumine toimub võlausaldajatele, ning vajadusel võlausaldajate nimekirja.

98 Seega tuleb konstateerida, et ühelt poolt ei ole notar pädev ise sundtäitmise esemele sissenõuet pöörama. Teiselt poolt tuleb täitedokumendi kehtivuse, sundtäitmise menetluse või nõude vaidlustamise korral pöörduda tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 933 jj kohaselt kohtusse.

99 Notar täidab oma ülesandeid sundtäitmisel seega kohtu kontrolli all, kellele notar peab edasi saatma võimalikud vaidlusküsimused, mille üle kohus otsustab ka viimase instantsina. Neid ülesandeid ei saa seega sellisena pidada otseselt ja eriomaselt seotuks avaliku võimu teostamisega (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Thijssen, punkt 21; eespool viidatud 29. novembri 2007. aasta kohtuotsused komisjon *vs.* Austria, punktid 41 ja 42; komisjon *vs.* Saksamaa, punktid 43 ja 44, ning eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Portugal, punktid 37 ja 41).

100 Sama järeldus tuleb teha ka ülesannete osas, mis notaril on raskustes olevate ettevõtjate likvideerimisel, kuna need tegevused on analoogsed – nagu möönab ka Kreeka Vabariik ise – notari tegevustega sundenampakkumisel müümise korral.

101 Peale selle tuleb käesoleva kohtuotsuse punktides 97–100 nimetatud notari tegevuste osas täpsustada, et – nagu meenutati käesoleva kohtuotsuse punktis 78 – kutsealane tegevus, mille juurde kuulub – isegi kohustuslik – osalemine kohtu tegevuses, ei ole sellepärast veel seotud avaliku võimu teostamisega (eespool viidatud kohtuotsus Reyners, punkt 51).

102 Mis puudutab teiseks notari sekkumist vekslite või tšekkide aktseptimisest või maksmisest keeldumise korral, siis tuleb märkida, nagu selgesti tunnistas ka Kreeka Vabariik, et see protesti koostamises seisnev sekkumine kujutab endast sundtäitmise või kohtusse hagi esitamise ettevalmistavat etappi. Samas ei kuulu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt EÜ artikli 45 esimeses lõigus sätestatud erandi alla tegevused, mis on avaliku võimu teostamise suhtes ettevalmistavad (vt selle kohta eespool viidatud

kohtuotsused Thijssen, punkt 22; komisjon *vs.* Hispaania, punkt 38; Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, punkt 47; komisjon *vs.* Saksamaa, punkt 38, ja komisjon *vs.* Portugal, punkt 36).

103 Kolmandaks tuleb selliste tehingute ja aktidega seoses, nagu kinnisasjaõiguste tekkimine ja üleandmine, kinnisasjade kinkimine, isaduse vabatahtlik omaksvõtt ning testamendiga pärandamine, mis kõik peavad olema vormistatud notariaalses vormis, sest vastasel juhul on need tühised, viidata käesoleva kohtuotsuse punktides 82–95 esitatud kaalutlustele.

104 Neljandaks on samad kaalutlused asjakohased ka äriühingute ja sihtasutuste asutamisdokumentide puhul, mis peavad olema koostatud ametlike dokumentidena, sest vastasel juhul on need tühised. Peale selle tuleb selle kohta täpsustada, et ühelt poolt sõltub nimetatud üksuste asutamine pädeva asutuse heakskiidust ning et teiselt poolt saavad nad juriidiliseks isikuks vastavasse registrisse kandmisel ning nende põhikirja, asutamisdokumentide ja põhikirja heakskiitva otsuse avaldamisega ametlikus väljaandes.

105 Mis puudutab notarite erilist seisundit Kreeka õiguskorras, siis piisab meenutamisest, nagu nähtub ka käesoleva kohtuotsuse punktidest 77 ja 80, et asjaolu, kas need tegevused kuuluvad EÜ artikli 45 esimeses lõigus ette nähtud erandi alla, tuleb kontrollida asjaomaste tegevuste endi olemust arvesse võttes, mitte seda seisundit kui sellist silmas pidades.

106 Sellega seoses tuleb siiski teha kaks täpsustust. Esiteks on selge, et kui välja arvata kohtu poolt notari määramise juhud, siis on igal poolel õigus notarit vabalt valida. Kuigi on õige, et notari tasu on kindlaks määratud seadusega, võib erinevate notarite osutatavate teenuste kvaliteet siiski varieeruda sõltuvalt eelkõige asjaomaste isikute

kutseoskustest. Sellest järeldub, et vastava territoriaalse pädevuse piires peavad notarid oma ametit, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 18, konkurentsitingimustes, mis ei ole iseloomulik avaliku võimu teostamisele.

107 Teiseks tuleb märkida, nagu väidab ka komisjon, ilma et Kreeka Vabariik oleks talle selles osas vastu vaielnud, et notarid vastutavad otseselt ja isiklikult oma klientide ees kahju eest, mis on tekkinud notari ülesannete täitmisel toimepandud rikkumise tulemusel.

108 Seoses argumendiga, mille Kreeka Vabariik tuletas eespool viidatud kohtuotsusest Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, tuleb täpsustada, et selle kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasi puudutas EÜ artikli 39 lõike 4, mitte EÜ artikli 45 esimese lõigu tõlgendamist. Peale selle tuleneb nimetatud kohtuotsuse punktist 42, et kui Euroopa Kohus leidis, et kaptenite ja vanemtüürimeeste ülesanded kujutavad endast osalemist avaliku võimu volituste teostamises, siis pidas kohus silmas nende ülesandeid kogumis. Euroopa Kohus ei analüüsinud seega kaptenitele ja vanemtüürimeestele ainult notariaalküsimustes antud pädevust, nagu testamentide vastuvõtmine, nende säilitamine ja edasiandmine, eraldiseisvalt nende muust pädevusest, nagu eelkõige neile antud sunni- ja sanktsioonimeetmete kohaldamise õigus.

109 Peale selle tuleb tagasi lükata vastuväide, mille Kreeka Vabariik esitas selle kohta, et käesolev väide sisaldab endas väidetavalt vastuolu, kuna komisjon heitis Kreeka Vabariigile ette samaaegselt nii EÜ artikli 43 kui EÜ artikli 45 esimese lõigu rikkumist. Selles osas tuleb märkida, et hagiavaldusest, mõistetuna üldiselt ja selle kontekstis, ilmneb, et komisjon heidab kostjast liikmesriigile ette EÜ artikli 43 rikkumist, mida ei saa õigustada EÜ artikli 45 esimese lõike alusel. Eeltoodud kaalutlustest nähtub, et

neid kahte asutamislepingu sätet tuleb analüüsida koos, kuna EÜ artikkel 43 kehtestab reegli, millest EÜ artikli 45 esimene lõik näeb ette erandi.

110 Neil asjaoludel tuleb konstateerida, et notari tegevused, nii nagu need on praegu määratletud Kreeka õiguskorras, ei ole seotud avaliku võimu teostamisega EÜ artikli 45 esimese lõigu tähenduses.

111 Seega tuleb järeldada, et Kreeka õigusnormides notariametis tegutsemiseks ette nähtud kodakondsustingimus kujutab endast EÜ artiklis 43 keelatud diskrimineerimist kodakondsuse alusel.

112 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb konstateerida, et esimene väide on põhjendatud.

*Teine väide*

Poolte argumendid

113 Komisjon heidab Kreeka Vabariigile ette, et viimane ei ole direktiivi 89/48 notari kutseala suhtes üle võtnud. Komisjoni arvates ei saa see kutseala olla nimetatud direktiivi kohaldamisalast välja jäetud, kuna notari tegevus ei ole otseselt ja eriomaselt seotud avaliku võimu teostamisega.

114 Nimetatud institutsioon meenutab, et direktiiv 89/48 lubab liikmesriikidel ette näha kas sobivustesti või kohanemisaja, mis võimaldavad tagada notaritelt nõutava kõrge kvalifikatsioonitaseme. Peale selle ei takista selle direktiivi kohaldamine konkursi kaudu notarite töölevõtmist, vaid üksnes võimaldab teiste liikmesriikide kodanikel sellel konkursil osaleda. Niisugune kohaldamine ei mõjuta ka notarite nimetamise menetlust.

115 Asjaolu, et nimetatud direktiivi notari kutsealale kohaldamise küsimust ei ole kunagi selle direktiivi väljatöötamisel arutatud ning et selle kutseala suhtes ei ole vastu võetud ühtegi sektoripõhist direktiivi, ei ole peale selle õiguslikult kehtiv argument.

116 Samamoodi ei tähenda asjaolu, et liidu seadusandja on jätnud liidu õigusakti kohaldamisalast välja teatavad tegevused, iseenesest veel seda, et kõnealustele tegevustele ei ole direktiiv 89/48 kohaldatav. Tõepoolest, nii Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta) (EÜT L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399) artikli 1 lõike 5 punkt d kui ka direktiivi 2005/36 põhjendus 41 välistavad oma kohaldamisalast notari ametitegevuse üksnes siis, kui see on otse ja konkreetselt seotud avaliku võimu teostamisega. Tegemist on seega lihtsa reservatsiooniga, mis ei mõjuta kuidagi EÜ artikli 45 esimese lõigu tõlgendamist. Mis puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiivi 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT L 376, lk 36) artikli 2 lõike 2 punkti l, mis jätab selle direktiivi kohaldamisalast välja notari ametitegevuse, siis rõhutab komisjon, et asjaolu, et liidu seadusandja otsustas jätta nimetatud direktiivi kohaldamisalast välja konkreetse tegevuse, ei tähenda, et EÜ artikli 45 esimene lõik on sellele tegevusele kohaldatav.

117 Nõukogu 22. märtsi 1977. aasta direktiiv 77/249/EMÜ õigusteenuste osutamise vabaduse tulemuslikuma elluviimise kohta (EÜT L 78, lk 17; ELT eriväljaanne 06/01, lk 52) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 1998. aasta direktiiv 98/5/EÜ, millega hõlbustatakse alalist tegutsemist advokaadi kutsealal muus liikmesriigis kui see, kus omandati kutsekvalifikatsioon (EÜT L 77, lk 36; ELT eriväljaanne 06/03, lk 83), ei ole samuti asjakohased, sest nimetatud direktiivid välistavad oma kohaldamisalast notari ametitegevuse, et võimaldada teatavatel erineva õigustraditsiooniga liikmesriikidel nagu Ühendkuningriik keelata teistest liikmesriikidest pärit advokaatidel tüüpiliste notarite tegevustega tegelemise, kuigi nendega tegeleb Ühendkuningriigis advokaatide spetsiifiline kategooria, nimelt *solicitor*'id.

118 Mis puudutab Euroopa Parlamendi 23. märtsi 2006. aasta resolutsiooni juriidiliste kutsealade ja üldise huvi kohta õigussüsteemide toimimise vastu (ELT C 292E, lk 105; edaspidi „2006. aasta resolutsioon"), siis see on puhtalt poliitiline akt, mille sisu on mitmeti mõistetav, kuna ühelt poolt kinnitas Euroopa Parlament selle resolutsiooni punktis 17, et notari kutsealale tuleb kohaldada EÜ artiklit 45, samal ajal kui teiselt poolt kinnitas ta sama resolutsiooni punktis 2 oma 18. jaanuari 1994. aasta resolutsioonis notari kutseala seisundi ja organisatsiooni kohta ühenduse 12 liikmesriigis (EÜT C 44, lk 36; edaspidi „1994. aasta resolutsioon") esitatud seisukohta, milles ta väljendas soovi, et notariametis tegutsema asumise eeldusena kaotataks ära kodakondsustingimus, mis on sätestatud mitme liikmesriigi õigusnormides.

119 Kreeka Vabariik märgib kõigepealt, et käesolev hagiavaldus puudutab üksnes direktiivi 89/48, mitte direktiivi 2005/36, kuigi viimati nimetatud direktiiviga tunnistati direktiiv 89/48 kehtetuks enne käesoleva hagiavalduse esitamist.

120 See liikmesriik leiab esiteks, et direktiiv 89/48 ei ole notari kutseala suhtes kohaldatav, mis nähtub ka direktiivi põhjendusest 12. Peale selle ei arutatud direktiivi väljatöötamise ajal kordagi nimetatud direktiivi võimalikku kohaldatavust selle kutseala suhtes.

Lisaks puudub selle kutseala suhtes kohaldatav sektoripõhine direktiiv, kuigi teiste kutsealade suhtes on sellised direktiivid vastu võetud. Niisugust tõlgendust toetab rida teisese õiguse akte, nagu käesoleva kohtuotsuse punktides 116 ja 117 nimetatud aktid, mis välistavad notari kutseala nende kohaldamisalast. Peale selle kinnitavad 1994. aasta ja 2006. aasta resolutsioonid fakti, et liidu seadusandja arvates kuulub see kutseala EÜ artikli 45 esimese lõike alla.

121 Teiseks heidab Kreeka Vabariik komisjonile ette, et viimane ei ole selgelt ja ammendavalt esitanud kõiki faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, mis põhjendavad väidetavat direktiivi 89/48 rikkumist.

Euroopa Kohtu hinnang

– Vastuvõetavus

122 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb EÜ artikli 226 alusel toimuvas menetluses hinnata kohustuste rikkumist lähtuvalt liidu õigusnormidest, mis kehtivad selle tähtaja lõpus, mille komisjon määras asjaomasele liikmesriigile põhjendatud arvamuse järgimiseks (vt eelkõige 9. novembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-365/97: komisjon *vs.* Itaalia, EKL 1999, lk I-7773, punkt 32; 5. oktoobri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-275/04: komisjon *vs.* Belgia, EKL 2006, lk I-9883, punkt 34, ja 19. märtsi 2009. aasta otsus kohtuasjas C-270/07: komisjon *vs.* Saksamaa, EKL 2009, lk I-1983, punkt 49).

123 Käesolevas asjas lõppes nimetatud tähtaeg 18. detsembril 2006. Samas oli direktiiv 89/48 sellel kuupäeval veel jõus, kuna direktiiv 2005/36 tunnistas direktiivi 89/48 kehtetuks alles alates 20. oktoobrist 2007. Seega ei ole direktiivi 89/48 üle võtmata jätmisel põhinev hagi esemetu (vt analoogia korras 11. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas C-327/08: komisjon *vs.* Prantsusmaa, punkt 23).

124 Järelikult tuleb Kreeka Vabariigi esitatud vastuväide tagasi lükata.

– Sisulised küsimused

125 Komisjon heidab Kreeka Vabariigile ette, et viimane ei ole direktiivi 89/48 notari kutseala suhtes üle võtnud. Seega tuleb kontrollida, kas nimetatud direktiiv on selle kutseala suhtes kohaldatav.

126 Selles osas tuleb võtta arvesse direktiivi vastuvõtmise õiguslikku konteksti.

127 Tuleb märkida, et seadusandja nägi direktiivi 89/48 põhjenduses 12 sõnaselgelt ette, et selle direktiiviga loodud kõrgharidusdiplomite tunnustamise üldsüsteem „ei piira mitte mingil määral [EÜ artikli 45] kohaldamist". Niimoodi sõnastatud reservatsioon väljendab seadusandja tahet jätta EÜ artikli 45 esimese lõigu alla kuuluv tegevus nimetatud direktiivi kohaldamisalast välja.

128 Kuid direktiivi 89/48 vastuvõtmise ajal ei olnud Euroopa Kohtul veel olnud võimalust võtta seisukoht küsimuse osas, kas notari tegevus kuulub või mitte EÜ artikli 45 esimese lõigu alla.

129 Peale selle kinnitas parlament direktiivi 89/48 vastuvõtmisele järgnenud aastatel oma 1994. ja 2006. aasta resolutsioonides, mida käsitleti käesoleva kohtuotsuse punktis 118, ühelt poolt, et notari kutsealale tuleb täielikult kohaldada EÜ artikli 45 esimest lõiku, samal ajal kui ta teisalt väljendas soovi, et sellel kutsealal tegutsema asumise eeldusena kaotataks ära kodakondsustingimus.

130 Peale selle pidas liidu seadusandja direktiivi 89/48 asendanud direktiivi 2005/36 vastuvõtmisel tähtsaks täpsustada selle põhjenduses 41, et direktiiv ei piira EÜ artikli 45 rakendamist „eelkõige notarite suhtes". Samas ei võtnud liidu seadusandja seda reservatsiooni tehes seisukohta seoses EÜ artikli 45 esimese lõigu ja seega direktiivi 2005/36 kohaldatavusega notari tegevuse suhtes.

131 Seda kinnitavad eelkõige viimati nimetatud direktiivi ettevalmistavad materjalid. Nimelt tegi parlament oma 11. veebruari 2004. aasta esimesel lugemisel vastu võetud õigusloomega seotud resolutsiooni ettepanekus võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta (EÜT 2004, C 97E, lk 230) ettepaneku, et direktiivi 2005/36 tekstis tuleks sõnaselgelt viidata asjaolule, et seda direktiivi ei kohaldata notarite suhtes. Kuigi seda ettepanekut ei sisaldanud muudetud ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi kohta, mis käsitleb kutsekvalifikatsioonide tunnustamist (KOM(2004) 317 lõplik), ega ka nõukogu 21. detsembri 2004. aasta ühine seisukoht (EÜ) nr 10/2005, toimides asutamislepingu artiklis 251 sätestatud korras, eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta (ELT 2005, C 58E, lk 1), ei olnud selle põhjuseks siiski asjaolu, et kavandatud direktiivi tuleks kohaldada notari

kutseala suhtes, vaid nimelt see, et „tegevuste osas, mis eeldavad otsest ja eriomast seotust avaliku võimuga, [oli] erand asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse põhimõtetest ette nähtud EÜ artikli 45 [esimeses lõigus]”.

132 Võttes arvesse erilisi asjaolusid, mis kaasnesid õigusloome protsessiga, ja seetõttu tekkinud ebakindlat olukorda, nagu see nähtub eespool meenutatud õiguslikust kontekstist, ei ole võimalik konstateerida, et põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõpus oli liikmesriikidel piisavalt selge kohustus võtta direktiiv 89/48 üle notari kutseala suhtes.

133 Järelikult tuleb teine väide tagasi lükata.

134 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb konstateerida, et kuna Kreeka Vabariik kehtestas notariametis tegutsemiseks kodakondsustingimuse, siis on Kreeka Vabariik rikkunud EÜ artiklist 43 tulenevaid kohustusi, ning ülejäänud osas tuleb hagi jätta rahuldamata.

**Kohtukulud**

135 Kodukorra artikli 69 lõike 3 alusel võib Euroopa Kohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks. Kuna komisjoni hagi on rahuldatud vaid osaliselt, tuleb kummagi poole kohtukulud jätta nende endi kanda.

136 Kodukorra artikli 69 lõike 4 esimese lõigu alusel kannavad menetlusse astunud liikmesriigid ise oma kohtukulud. Järelikult kannavad Tšehhi Vabariik, Prantsuse Vabariik, Leedu Vabariik, Sloveenia Vabariik, Slovaki Vabariik ja Ühendkuningriik oma kohtukulud ise.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

**1. Kuna Kreeka Vabariik kehtestas notariametis tegutsemiseks kodakondsustingimuse, siis on Kreeka Vabariik rikkunud EÜ artiklist 43 tulenevaid kohustusi.**

**2. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.**

**3. Jätta Euroopa Komisjoni, Kreeka Vabariigi, Tšehhi Vabariigi, Prantsuse Vabariigi, Leedu Vabariigi, Sloveenia Vabariigi, Slovaki Vabariigi ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi kohtukulud nende endi kanda.**

Allkirjad